

Samferdselsdepartementet
Postboks 8010 Dep
0030 OSLO

Deres referanse:
24/1609

Vår referanse:
24/255742 - 4

Sted, dato:
Oslo, 16.12.2024

Hørings svar fra Politidirektoratet - forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikk-saker - oppjustering av bøtesatser

Vi viser til høringsbrev fra Samferdselsdepartementet av 4.november 2024 med forslag til endring i forskrift 29.juni 1990 nr 492 om forenklet forelegg i vegtrafikksaker.

Forslaget går ut på å oppjustere bøtesatsene i tråd med utvikling i konsumprisindeksen (KPI) fra 2024 til 2025. Endringen er begrunnet i et ønske om å opprettholde bøtenes preventive og pønale effekt.

Høringsfristen er satt til 16.desember.

Politidirektoratet (POD) er av den oppfatning at bøtesatsene nå er så høye at det for tiden ikke er nødvendig å øke satsene for å opprettholde bøtenes preventive og pønale effekt. Nyere studier konkluderer dessuten med at tiltak om å øke bøtesatser for forenklet forelegg gir den laveste trafikksikkerhetseffekten. Basert på dette mener POD det ikke er grunnlag for å støtte forslaget om å øke bøtesatsene og vi vil begrunne dette noe nærmere.

Straffeskjerpelse for trafikkløvbrydd i 2023

POD kan være enig i prinsippet om at jevnlig KPI-justeringer av bøtesatsene vil kunne bidra til at bøter opprettholder sin tilsiktede preventive og pønale effekt. Og at dette er viktig for trafikksikkerheten.

Bøtene ble imidlertid oppjustert med hele 30 prosent fra februar 2023, hvilke i realiteten innebærer en betydelig straffeskjerpelse. Satsene har nå blitt så høye at straffen for trafikkløvbrydd ivaretar formålet om en avskrekkende effekt og at det derfor er unødvendig å øke satsene ytterligere for å opprettholde trafikksikkerhetseffekten.

Satsene for forenklet forelegg skal anses som straffeutmålingsdirektiv også ved utsendelse av ordinære forelegg, dette fremgår av kommentarutgaven til Vegtrafikkloven. Riksadvokaten økte derfor nivået for standardiserte bøtesatser i

vedlegget til det nasjonale trafikkrundskrivet RA-2021-2. Dette betyr at straffenivået i stort for vegtrafikklovbrudd ble kraftig skjerpet i 2023, og man bør derfor anta at den pønale effekten av straff på dette lovbruddsområdet er godt ivaretatt nå og i en periode fremover.

Vi vil også minne om at verken POD eller riksadvokaten sluttet seg til forslaget som førte til de nye satsene i 2023, da vi var omforent om at økningen den gangen var for kraftig. De argumentene POD løftet frem i høringssvaret av 21.12.22 (vår referanse 22/2028) er for så vidt like aktuelle for denne høringen. Men vi ønsker allikevel å supplere med noe bla fordi det nå foreligger ny relevant innsikt og kunnskap i ny TØI-rapport 2032/2024 som ble lagt frem i slutten av november. Studien har tittel Oppdagelsesrisiko for trafikkkorsetninger, og vi vil bla komme litt innpå rapportens kapittel 7 som beskriver effekten av tiltak som går ut på økte satser for forenklet forelegg.

Økte satser for forenklet forelegg og den pønale effekten som tiltak for bedre trafikksikkerhet

Som begrunnelse for endringsforslaget om å øke satsene har Samferdselsdepartementet anført behovet om å opprettholde bøtenes preventive og pønale effekt.

I TØI-rapport 2032/2024 gis beregninger av ulike tiltak – og tiltaket om økte satser for forenklet forelegg er omtalt på følgende måte –

Den tilsier at dersom satsene for gebyr eller forenklet forelegg økes med 50 prosent fra nivået i 2021, så kan antallet drepte eller hardt skadde reduseres med i underkant av 3 personer per år.

Med en KPI-justering på omlag 2,6 er det basert på denne beregningen grunn til å tro at trafikksikkerhetsgevinsten er svært marginal eller null. Og da vil en oppjustering lett få karakter at et fiskalt formål.

I rapporten rangeres tiltaket på niende plass og lavest av samtlige tiltak studien har beregnet.

Til sammenligning rangeres tiltaket om å øke politikontroller som det tiltaket som gir mest effekt på trafikksikkerheten og som er omtalt i rapporten på denne måten -

Beregninger viser at det er samfunnsøkonomisk lønnsomt å øke politikontroller 3,2 ganger dagens omfang. Man kan da redusere antallet drepte eller hardt skadde med 113 personer per år.

Noen særskilte dilemma ved høye standardiserte satser

POD mener det går en grense for hvor høye satsene kan være når man vurderer forsvarligheten av ordningen med forenklet forelegg. Instituttet innebærer unntak av evneprinsippet, hvilke betyr at betalingsevnen verken utredes eller har noen betydning for reaksjonsfastsettelsen.

En annen faktor ved instituttet er at straffeansvar ilegges på bakgrunn av svært forenklet saksbehandling, selv om vedtagelse riktignok er basert på frivillighet.

Poenget er at begge disse faktorene utfordres mer desto høyere de standardiserte satsene settes.

Vi minner om at det i forarbeidene til instituttet manes til måtehold ved fastsettelse og endring av satsene – referanse Innst.O.nr.XV (1967-1968) og merknader –

Komiteen ser likevel slik at det er turvande med normering i ei viss utstrekning dersom en skal få ei forenkling. Det vil da vere en føresetnad at standardbøtene ikke kjem for høgt.

Denne påminnelse får vi i det interne innspillet fra Utrykningspolitiet (UP) og som også POD anførte i høringsbrevet fra 2022.

Mindreårige og forenklet forelegg

UP følger opp med en særlig utfordring i forhold til å ilegge mindreårige under 18 år den samme satsen som for alle andre.

Straffeloven § 78 bokstav i) er klar på at lovbrutere som var under 18 år på handlingstidspunktet er en formildende omstendighet i seg selv, og som det skal tas hensyn til når straffen skal fastsettes. I forskrift om forenklet forelegg er det ikke mulig å gi mindreårige strafferabatt – noe som etter straffeloven er et grunnleggende prinsipp når mindreårige begår lovbrudd på andre lovbruddsområder.

Med dagens høye satser kan det derfor virke urimelig å ilegge forenklet forelegg på for eksempel kr 28.250 til en mindreårig, som høyeste sats etter forslaget for fellesstraff for flere overtredelser.

POD foreslår derfor at det i forskrift om forenklet forelegg inntas en ny bestemmelse som tilsvarer straffelovens § 78 bokstav i) med en strafferabatt på for eksempel 50 prosent når lovbrutere var under 18 år på handlingstidspunktet.

UP beskriver en påtalepraksis som har oppstått som følge av at forskrift og straffelov ikke er koordinert på dette området, og som vi anser for uheldig, men som kan rettes ved endring i forskrift.

Forenklet forelegg som et av politiets viktigste virkemidler for bedre trafikksikkerhet.

Politikontroller er det aller viktigste tiltaket for å redusere vegtrafikklovbrudd som forårsaker alvorlige trafikkulykker med drepte og hardt skadde. Dette fremgår bla av de beregninger som ligger til grunn i tidligere nevnte TØI-rapport 2032/2024.

Den sterke preventive og pønale effekten ligger i trafikantens objektive og subjektive (opplevde) risiko for å bli stanset av politiet, og at det gis rask reaksjon gjennom et forenklet forelegg på stedet. Straff virker best når reaksjonen kommer raskt!

Årlig ilegges over 200 000 trafikkløvbrytninger med forenklet forelegg på stedet etter politikontroll. Uten dette effektive instituttet vil politiets trafikksikkerhetsinnsats kreve betydelig mer ressursbruk da anmeldelser må etterforskes og betalingsevne utredes.

Vi er kjent med at det er reist kritiske spørsmål til forsvarligheten av ordningen særlig på grunn av de høye satsene som kan oppfattes som urimelige når de ilegges mindreårige og andre med svært svak betalingsevne.

POD er derfor svært opptatt av at ordningen forvaltes og videreutvikles på en slik måte at ordningen fortsatt kan oppfattes som forsvarlig.

På dette grunnlag anbefaler POD at satsene opprettholdes uten KPI-justering - foreløpig ut 2025. Men at man deretter kan vurdere en systematisk KPI-justering for eksempel hvert andre eller tredje år deretter.

Vedlegg:

Politidirektoratets hørings svar av 21.12.22
Internt høringsinnspill fra Utrykningspolitiet av 09.12.24

Med hilsen

Runar Karlsen

Fagdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

Høringssvar fra Politidirektoratet - forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikk-saker - oppjustering av bøtesatser

Høringssvar – forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikksaker – oppjustering av bøtesatser - Utrykningspolitiet

Høringssvar - forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikksaker - oppjustering av bøtesatser - Politidirektoratet

Høring - forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikk-saker - oppjustering av bøtesatser

Høring - forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikk-saker - oppjustering av bøtesatser

Forslag til endring i forskrift om forenklet forelegg i vegtrafikksaker – oppjustering av bøtesatser 2025

Kopi:

Bjørn Eirik Vandvik

Den høyere
påtalemyndighet,
Riksadvokatembetet

Postboks 2102 Vika

0125

OSLO

Håkon Skulstad

Utrykningspolitiet

Postboks 100

3291

Stavern